

Ailelerin Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Yönelik Karşılaştığı Sorunlar

Problems Facing Families in Education of Gifted Children

ÖZET

Üstün yetenekli çocuklar, sosyolojinin ve psikolojinin önemli bir zeminini oluşturmaktadır. Zira toplum içindeki görünür farklarıyla bu çocuklar gerek sosyal yaşantılarında gerekse eğitim hayatlarında birtakım zorluklarla karşılaşmaktadır. Ancak burada önemli olan bir diğer nokta ise bu zorlukların çözümünde getirilen uygulamaların ne kadar doğru olduğunun da tartışılması gerektiğidir. Bu makalenin amacı üstün yetenekli çocukların özellikle eğitim hayatında karşılaştıkları zorlukları ve dolayısıyla ailelerinin karşılaştıkları zorlukları ele almak ve çözüm önerilerinde bulunmaktır. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma için üstün zekalı çocukların anne ve babaları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu 12 katılımcı oluşturmaktadır. Bunlardan 6'sı kadın, 6'sı erkektir. Görüşmelerde veri elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafınca açık uçlu sorulardan meydana gelen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, üstün yetenekli çocukların eğitiminin yetersiz ve oldukça maliyetli olduğuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, üstün yetenekli çocukların buldukları okulların donanımı artırılabilir ve onların ihtiyaçlarına uygun olacak şekilde materyaller okul tarafından temin edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Üstün Yetenekli Çocuklar, Eğitim, Ebeveyn, Zeka, Yetenek

ABSTRACT

Gifted children form an important basis of sociology and psychology. Because, with their visible differences in society, these children face some difficulties both in their social and educational lives. However, another important point here is that it is necessary to discuss how accurate the practices introduced in solving these difficulties are. The aim of this article is to address the difficulties that gifted children face, especially in their education life, and therefore the difficulties their families face and offer solutions. Qualitative research method was used in this study. For the research, interviews were conducted with the parents of gifted children. In this study, which included 12 people in total, 6 of the participants were female and 6 were male. A semi-structured interview form was used to obtain data in the interviews. The data were obtained by the researcher with a semi-structured interview form consisting of open-ended questions. As a result of the findings obtained from the research, it has been reached that the education of gifted children is insufficient and quite costly. In this context, the equipment of schools with gifted children can be increased and materials can be provided by the school in accordance with their needs.

Keywords: Gifted Children, Education, Parent, Intelligence, Talent

GİRİŞ

Üstün yetenekli öğrenci; yeni içeriği hızla edinme, ileri düzeyde akıl yürütme, yaşlarına göre daha yüksek olgunluk, çevreleri ve duyguları hakkında yüksek farkındalık ile karakterize edilir (Deizmann, Watters ve Fox, 2001). Bu nedenle okul yıllarında üstün zekalı çocuk diğer ortalama çocuklar ile öğrenim gördüğünde onlara oranla daha erken kavradığı için sıklıkla gereksiz içerik alıştırılmaları yapmak zorunda kalabilmektedir (Çelikten, 2017). Talihsiz gerçek şu ki, bu yetenekler sıklıkla ya fark edilmemekte ya da standartlaştırılmış müfredatta tam olarak yerlerini bulamaktadırlar.

Üstün yetenekli çocuklar, özel eğitim alanlarında veya yaratıcılık, sanat, zeka, liderlik yeterlilikleri açısından akranlarına kıyasla üst düzeyde başarı göstermiş ve bu kabiliyetlerini artırmak için eğitim kurumu aracılığıyla gerçekleştirilemeyen hizmet veya etkinliklere ihtiyaç duyan öğrencilerdir (MEB, 2016).

Üstün yetenekli öğrencilere ve saptamalarına ait birçok açıklama yapılmaktadır. 1977'deki Renzulli'nin vurguladığı üstün yeteneğin üç ana unsuru; akranlarına oranla gelişimde orta düzeyin üzerinde bulunmak, yaratıcılık ve güçlü vazife anlayışı tanınması genel olarak yapılmaktadır (Ataman, 1996).

Marland raporunda da alttaki bölümlerin bir veya birden fazlasında iyi performans gösterme biçimde tanımlanmıştır (Passow, 1993).

✓ Genel Zihinsel Yetenek

Dilara Koca Arköse ¹
Ahmet Üstün ²

How to Cite This Article

Koca Arköse, D. & Üstün, A. (2023). "Ailelerin Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimine Yönelik Karşılaştığı Sorunlar", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:8, Issue:49; pp:2663-2670. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.68833>

Arrival: 11 February 2023
Published: 31 May 2023

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Amasya, Türkiye

² Prof. Dr. Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Amasya, Türkiye

- ✓ Özel Akademik Yetenek
- ✓ Yaratıcı Düşünce Yeteneği
- ✓ Liderlik Yeteneği
- ✓ Görsel Sanatlarda Yetenek
- ✓ Psikomotor Yetenek

Bu yüzyılın başlarına kadar üstün yeteneklilik, topluma sağlamış olduğu katkılarla ve başarılı işleri ile ölçülürdü. 1905'te Stanford-Binet zeka ölçeğinin iyileştirilmesi ile zekanın açıklaması farklılaşmıştır. 1975'li yıllara gelinceye dek genel olarak geliştirilen zeka testleri kullanılmıştır. Yargılama, sözlü ifadeleri açıklama, mühim özellikleri anlama ve önceki yaşantıları şu anki duruma uygulama kabiliyetini bu testlerin ölçmeyi hedeflediği kabul edilmiştir.

Üstün yetenekli öğrenciler, akranlarından daha yüksek zeka seviyelerine sahip olmalarına rağmen, tam potansiyellerine ulaşmaları için sıklıkla kendilerine fırsat verilmemesi anlamında dezavantajlıdır (Farmer, 1993). Krause, Bochner ve Duchesne (2003), üstün yetenekli öğrencilerin; yetenekli veya yaratıcı olarak nitelendirilirken aynı zamanda başarısız, eğitim açısından dezavantajlı ve özel ihtiyaçları olan bireyler olarak da etiketlendiğini belirtmektedirler. Bunun temel nedeni, okulların ve öğretmenlerin bu öğrencilere nasıl uygun şekilde hitap edeceklerinin farkında olmamasıdır (Kesner, 2005).

Üstün zekalı öğrenci, geleneksel olarak bir zeka (IQ) testinde ortalamanın üzerinde bir puanla tanımlanır. Krause ve diğerleri (2003), üstün zekalı öğrencilerin tipik olarak standartlaştırılmış IQ puanlarının en üst %2'si içinde olduğunu, diğer bir deyişle, yaklaşık 130+IQ'ya sahip olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle üstün yetenekli öğrencileri tanımak için çeşitli testlerden ve görüşmelerden geçmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede öğrencinin nasıl bir eğitime ihtiyacı olduğu anlaşılabilir. Üstün yetenekli çocukların fark edilmemesi öğrenci, veli ve hatta öğretmen için dahi büyük sorunlara yol açabilir. Dolayısıyla üstün yetenekli çocukların eğitiminin göz ardı edilmesi, eğitim sisteminin bu grubu dezavantajlı hale getirdiği ilk alandır.

Üstün yetenekli çocukların özel öğrenme ihtiyaçları vardır ve bunlar karşılanmadıkları takdirde hüsrana, özsaygı kaybına, can sıkıntısına, tembelliğe ve başarısızlığa neden olabilir (Crocker, 2004). Üstün zekaya sahip bir çocuk tanınmazsa, öğretilen içerikten çabuk sıkılır ve ilgisiz kalır. Diezmann ve Watters (2001), "üstün zekalı öğrencilerin üstün zekalı olmayan akranlarına göre daha gelişmiş bir bilgi tabanına sahip olduklarını" belirtiyorlar. Bu nedenle, üstün zekalı olmayan öğrenciler için başlangıçta yeni olan içerik, yalnızca üstün zekalı öğrenciler için uygulama materyali olabilir. Üstün zekalı öğrenci tespit edilmezse, üstün zekalı olmayan sınıf arkadaşlarını çabucak geride bırakır ve daha yüksek çalışmalarda zor ve karmaşık materyallerle karşı karşıya kaldığında ciddi öğrenme güçlükleri yaratabilen rahat bir öğrenme yaklaşımına alışır (Barton ve Starnes, 1989).

Yeung, Chow ve Liu (2005), üstün yetenekli öğrenciler ve yüksek başarılılar, ortalama yetenekli öğrenciler ile öğrenim gördüğü durumda bir BFLP (büyük balık, küçük gölet) etkisi nedeniyle üstün yetenekli öğrencilerde gelişmiş bir okul benlik kavramı yaşanacaktır. Üstün yetenekli öğrencilerin ortalama öğrenciler ile eğitim görmesinin dezavantajları da oldukça fazladır. Bu dezavantajlara Diezmann, Watters ve Fox (2001) şu örnekleri vermektedirler; "sosyal ilişkilerde güçlükleri içeren sosyo-duygusal sorunlar, akranlardan soyutlanma, uyma baskısı, otoriteye karşı direnç, rutin ve tekrarlayan işleri tamamlamayı reddetme ve günlük yaşamda hayal kırıklığı yaşamak". Berger (2006) ise, üstün yetenekli öğrencilerin geç çiçek açan olma eğilimi nedeniyle, daha yüksek beklentilere ve eşit olmayan sosyal gelişime karşı duyarlılıklarıyla birleştiğinde, bir yer değiştirme veya uyumsuzluk duygusu yaratabileceğini iddia ederek, üstün yetenekli öğrencilerin benlik kavramı konusunu ele almaktadır. Ayrıca bu sorunların genellikle okuldan ayrılma yaşıyla birlikte çözüme kavuşmadığı ve okul sonrasındaki yaşamında da devam edebileceğini belirtmektedirler. Bu duygular, okuldan sonraki yaşamda, başarısızlıktan depresyona ve daha ciddi rahatsızlıklara kadar uzanan bir yelpazede birleşebilir (Hewitt, Flett ve Ediger, 1996).

Üstün yetenekli çocuğun eğitimi pedagojik yönden güç bir bölümü oluşturur ve bu güçlük bir o kadarda da önemi de ifade eder. Yeteneklerin keşfi oldukça önemlidir ve bu da ancak eğitim ile mümkün olabilir. Başka bir ifadeyle yüksek bilinç potansiyeline sahip çocukları saptamak ve eğitimlerini uygulamak zordur ama bu durum yüksek randımanlı bir arazide tarım yapmaya benzer (Barton ve Starnes, 1989).

Özel eğitime ihtiyaçları olan öğrenciler için zaruri eğitimin gerçekleştirilemeyeşi eğitimde fırsat eşitsizliği olarak değerlendirilmektedir (Celkan, 1991). Buna ek olarak kabiliyetlerin desteklenmesi ve zirveye çıkarılmasına eğitimde fırsat eşitliğinin temeli olarak bakılmaktadır (Ergün, 1992). Aslında pedagojik yönden özel eğitim ile genel eğitim birbirleriyle karşı karşıya gelmez ve bunun tersine birbirlerinden faydalanan bir çalışma bütünü oluşturur (Özsoy, 1998).

Ebeveynlerin genel olarak deneyimledikleri zorluklardan bir tanesi de çocuklarının iletişim becerileri ile alakalı yaşadıkları güçlüklerdir (Karakuş, 2010). Çocuğun üstün yeteneklerinin bilincinde olması sebebiyle kendisini beğenme, akranlarına bu durumu yansıtması, bu durumun neticesinde ise arkadaşlarınca ötekileştirilmesi, çocuğun

çevresi ile akranları arasında çatışmalar yaşaması, kardeşleri ile problemlerin oluşması, ilk kez bulunduğu bir çevrede kendini kolay ifade edememesi, çekingen davranması durumlarında ebeveynlerin zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir (Bilgili, 2000).

Ebeveynlerin çocuklarının örgün eğitimde tecrübe ettikleri problemler neticesinde zorluklar yaşadıkları belirlenmiştir (Akarsu ve Mutlu, 2017). Çocukların bildiği şeyleri aktarma yönelimi sebebi ile anne babalardan reaksiyon almaları, çocuğun merak duyduğu alanlarda çalışma arzusu, sınıfta akranlarından ilerde merakları bulunan ukala kimse durumuna düşmesi, öğretmenlerin üstün yetenekli çocukların eğitimi ile alakalı yeterli bilince sahip olmamaları (fazla beklenti içerisinde olma, kıyaslama, iletişim), okul programları ile öğrencinin merak duyduğu alanlar arasında koordinasyon sağlamada güçlük yaşama, eğitsel çalışma rutinleri kazandırmada güçlük, ödev yapmada isteksizlik yaşama ya da ödev yapma ile alakalı alışkanlıklar sebebiyle zorlandıkları görülmektedir (Bildiren ve Uzun, 2007).

Araştırmanın amacı ailelerin üstün yetenekli çocuklarının eğitimine yönelik sorunlarını tespit etmek ve çeşitli çözüm yollarını aramaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- ✓ Yetenek nedir? Yetenek kavramı size neyi çağırıyor?
- ✓ Üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi hakkında neler düşünüyorsunuz?
- ✓ Üstün yetenekli çocukların aldıkları eğitimi yeterli buluyor musunuz? Niçin?
- ✓ Üstün yetenekli çocukların eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar nelerdir?
- ✓ Üstün yetenekli çocukların eğitim sürecinde karşılaştığı sorunların üstesinden gelinmesi için neler yapılmalıdır?

YÖNTEM

Bu makale üstün yetenekli çocukların özellikle eğitim hayatında karşılaştıkları zorlukları ve dolayısıyla ailelerinin karşılaştıkları zorlukları ele almaktadır. Araştırma için üstün zekalı çocukların anne ve babaları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplamda 12 kişinin olduğu bu çalışmada katılımcıların 6'sı kadın, 6'sı erkektir. Katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuştur. Görüşmelerde veri elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmada yer alan formun içerisinde anne – babaların demografik özelliklerinin yanı sıra velilerin üstün yetenekli çocuklarının eğitiminde karşılaştıkları zorluklara ve bu zorluklara karşın olası çözüm önerilerine yer verilmiştir. Konu ile alakalı sorun ve çözüm önerileri beş açık uçlu soru ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Anne ve babalara iç geçerliliği etkilememek amacı ile müdahale edilmemiştir. Anne – babaların görüşleri görüşme formuna kendileri tarafından yazılı bir biçimde aktarılmıştır. Çalışmada ölçme aracı ve araştırmayı gerçekleştiren kişi tarafınca oluşabilecek muhtemel hataları minimum tutmak adına dikkat edilmiştir (Karakuş, 2010). Çalışma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Ailelerin üstün yetenekli çocuklarının eğitimine yönelik karşılaştığı sorunları, eğitim süreçlerinde yaşanan problemleri, almış oldukları eğitimlerde oluşan aksaklıkları ve eksiklikleri tespit etmek ve bu sorunlara çözüm yollarını bulmayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veriler, araştırmacı tarafınca açık uçlu sorulardan meydana gelen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Formdaki sorular temel alınarak katılımcılarla görüşme yapılmış ve formlara katılımcı tarafından yazılmıştır. Uygun düzenlemeler yapılmasının ardından formlar raporlaştırılmıştır (Ataman, 1996).

Verilerin Analizi

Toplanan veriler betimleyici bakış açısına uygun olarak analiz edilmiştir. Görüşmelerin öncesinde belirlenmiş olan konuyla ilgili olarak hazırlanmış muhtemel sorunlara bağlı sorular oluşturulmuştur ve katılımcıların yanıtları kayıt altına alınmıştır. Bu durumun neticesinde katılımcılara ait veriler sistematik biçimde kodlanmış ve yorumlanmıştır. Betimsel analizde veriler önceden oluşturulan kategori veya boyutlarına uygun olarak özetlenir ve yorumlanır.

Cinsiyet

Tablo 1: Anne Babaların Cinsiyete Göre Dağılımı

	f	%
Anne	6	50,0
Baba	6	50,0
Toplam	12	100,0

Yapılan araştırma kapsamında üstün yetenekli çocuklara 6 anne ve 6 babaya toplamda 12 ebeveyne ulaşılmıştır.

*Eğitim Durumu***Tablo 2:** Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	f	%
Lise	4	33,4
Ön Lisans	1	8,3
Lisans	5	41,6
Yüksek Lisans	2	16,7
Toplam	12	100,0

Üstün yetenekli öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumları incelendiğinde ağırlıklı olan eğitim kademesinin lisans olduğu ve sonrasında bu sıralamayı lisenin, yüksek lisansın ve ön lisansın takip ettiği saptanmıştır.

*Meslek***Tablo 3:** Anne ve Babaların Mesleklerine Göre Dağılımları

Meslek	f	%
Ev Hanımı	3	26,0
Öğretmen	1	8,0
Mühendis	3	26,0
Esnaf	1	8,0
Hemşire	1	8,0
Kuyumcu	1	8,0
Avukat	1	8,0
Polis	1	8,0
Toplam	12	100,0

Üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin mesleklerinin dağılımında mühendisler ile ev hanımlarının sayısının en yüksek ve eşit miktarda olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak mühendisler ve ev hanımlarını; öğretmen, esnaf, hemşire, kuyumcu, avukat, polis meslek grupları birer sayı ile takip etmektedir.

*Medeni Durumları***Tablo 4:** Anne ve Babaların Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Medeni Durum	f	%
Bekar	0	0,0
Evli	12	100,0
Toplam	12	100,0

Üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin medeni durumlarının dağılımına bakıldığında tüm velilerin evli oldukları saptanmıştır.

*Çocuk Sayısı***Tablo 5:** Anne Babaların Çocuk Sayılarının Dağılımı

Çocuk Sayısı	f	%
1	2	16,5
2	6	50,0
3	4	33,5
Toplam	12	100,0

Üstün yetenekli çocukların ailelerinin sahip oldukları çocuk sayıları incelendiğinde en çok kişinin sahip olduğu çocuk sayısının 6 katılımcıyla 2 çocuk olduğu belirlenmiştir. Bunu 4 katılımcı ile 3 çocuk ve 2 katılımcı ile 1 çocuk takip etmektedir.

BULGULAR

Ailelerin üstün yetenekli çocuklarının eğitimine yönelik karşılaştıkları zorlukları belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın bu kısmında; ailelerin üstün yetenekli çocukların belirlenmesindeki görüşlerine, çocuklarının aldıkları eğitimi yeterli bulup bulmadıklarına, çocuklarının eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara, bu sorunların olası çözümlerine ve çocuklarının daha verimli eğitim almasında en çok kimlere/nasıl sorumluluk düştüğüne dair görüşlerine yer verilmiştir. Velilerin doğrudan ifadelerine verilerin analizinden sonra yer verilmiştir. Her bir soru için velilerin görüşlerini en iyi özetleyen üç görüşe yer verilmiş ve velilerin kimlik bilgileri gizli tutulduğu için velilere; V1, V2, V3... olacak biçimde kodlamalar yapılmıştır. Elde edilen bulgular alt problemlere göre yorumlanmıştır

Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Üstün yetenekli çocukların belirlenmesi için öncelikli olarak yetenek kavramının doğru tanımlanması gerekmektedir. Yetenek kavramını insanların nasıl tanımlandığını bulmak amacıyla katılımcılara sorulan soru "Yetenek nedir? Yetenek kavramı size neyi çağırıyor?" şeklindedir. Elde edilen verilerin analizinde, çoğunlukla zeka ve yetenek kavramlarının birbiri ile karıştırıldığı tespit edilmiştir. Ek olarak, yetenek hem fiziksel hem de zihinsel bir kavram

iken katılımcıların pek çoğu yeteneği yalnızca somut olarak nitelendirmektedirler. Katılımcıların doğrudan ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

V1: “Yetenek denildiğinde aklıma ilk gelen şey futbol oynamaktır. Oğlumun yetenekli olduğunu iyi futbol oynamasından da anlamıştım. Gördüğü tüm hareketleri çok hızlı yapabiliirdi. Zeki bir çocuk olduğunu biliyorduk onun. Bu nedenle bence yetenek gördüğü şeyleri kavrayabilmektir.”

V2: “Yeteneğin sonsuz farklı çeşitlerinin olduğunu biliyorum. Bence tespiti zor bir süreç diyebilirim yetenek için. Herhangi bir şeye yetenekli olabilmek için o şeyi deneyimlemek gerekir ve kişinin onu deneyimleyebilmesi biraz da şansla ilişkilidir. Yetenek benim için öncelikli olarak şans çağrıştırmaktadır.”

V3: “Yetenek kavramının bakış açısına göre değişebilecek bir kavram olduğunu düşünüyorum. Çoğunluğun önemsemediği bir işte başka biri başarılı olduğunda bu göz ardı edilebilir mesela. Yetenekli insanların zeki olduğunu düşünüyorum ve yetenek benim için hayal etmeyi çağrıştırıyor.”

Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi hakkında düşüncelerini belirlemek amacıyla sorulan soru “Üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi hakkında neler düşünüyorsunuz?” şeklindedir. Elde edilen verilerin analizinde, üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde bazı kurumların adil olmadığını ve az sayıda da olsa bazı öğrenciler üstün yetenekli olmamalarına karşın bu okullarda yer aldıklarını vurgulamışlardır. Ayrıca tespitinde gereken zeka testlerinin yapılması için her şehirde kolay ulaşılabilir yerlerin bulunmadığını ve özel kuruluşların bu tespiti gerçekleştirebilmeleri için yüksek maliyetlerinin olmasının bir problem oluşturduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların doğrudan ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

V1: “Çocuğumuzun üstün zekalı olduğundan şüphelendikten sonra bunun tespitini sağlamak amacıyla çevreyi soruşturmaya başladım. Bir yakınımın yakınının çocuğunun üstün yetenekli çocukların bulunduğu bir okula gittiğini öğrendim. Veliyle görüştim ve kendisine süreci sordum. Bana veli, okulun sınavı vardı, bu sınava girmeden önce araya tanıdıklarımı sokarak bazı sorulabilecek soruları aldım, çocuğu da ona göre sınava hazırladık, okula daha rahat girdi, dedi. Çocuğumuzun üstün zekalıların bulunduğu bir okula girip girmemesi için önemli bir rol teşkil eden bu sınava olan güvenim azaldı. Bu durumla karşılaştıktan sonra çocuğumuzun üstün zekalı olduğunun tespiti için gittiğim diğer kurumlara da ön yargıyla yaklaşımaya başladım.”

V2: “Çocuğumuz üstün zekalı olduğunu düşünmeye başlamamızdan sonra tespit etmek için kurumlar aradık. Zeka testlerinin yapılması gerektiğini öğrendik. Bu konuyla alakalı olan uzmanları araştırdık fakat bulunduğumuz ilçede bulamadık. Test için başka bir şehre gitmek zorunda kaldık. Test uzmanları tarafından yapıldığı için maliyeti o dönem için çok yüksekti.”

V3: “Üstün zekalı olup olmadığını anlamamız biraz uzun sürmüştü. Biz sadece yaşlarına göre biraz daha zekidir diye düşünüyorduk ancak öğretmenleri üstün zekalı olabilir dedikten sonra bu konuyu araştırmaya başladık. Özel kliniklerde tespit edildiğini gördük. Bize uzak bir yerde olduğu için klinik, gitmemiz işlerimizden ötürü biraz gecikmişti. Bu nedenle herkesin ulaşabildiği yerlerde olması güzel olurdu.”

Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Velilerin üstün yetenekli öğrencilerin aldığı eğitimin yeterli bulunup bulunmadığı hakkındaki görüşlerini tespit etmek amacıyla sorulan soru “Üstün yetenekli çocukların aldıkları eğitimi yeterli buluyor musunuz? Niçin?” şeklindedir. Elde edilen verilerin analizinde, çocuklarının almış olduğu eğitimi yeterli bulan veli sayısı 3 iken, yetersiz bulan veli sayısı 9’dur. Üstün yetenekli olmayan çocukların bulunduğu okullardaki aldıkları eğitime göre; üstün yetenekli çocukların bulunduğu okullardaki eğitimin farklılaşması almış oldukları eğitimde bir artıyı oluşturduğunu belirterek çocuklarının almış oldukları eğitimi yeterli bulmaktadırlar. Çoğunlukta olan bir diğer veli grubu ise, öğretmenlerin yetersiz kaldıklarını ekleyerek bu durumun çocuklarının eğitimini olumsuz etkilediğini vurgulayarak; buna ek olarak okulların donanımlarının çocukların ihtiyaçlarını yeterince karşılamadığı için öğrenmelerinde de eksi rol oynadığını ve aldıkları eğitimlerin yetersiz kaldığını belirtmektedirler. Katılımcıların doğrudan vermiş oldukları ifadeleri şu şekildedir.

V1: “Bence yeterli, ilkokula giderken çocuk okula gitmek istemiyordu. Konulara daha çabuk anladığı için sınıf arkadaşlarını bekliyordu, beklerken de sıkılıyordu. Ortaokula geçtiğinde üstün yetenekli olduğu tespit edildi ve üstün yetenekli çocukların olduğu okulda devam etti. Burada öğretmenler daha ilgiliydi, ders işleme şekilleri ve arkadaşları daha farklıydı. Çocuğumuzun okula olan ilgisi arttı. Şu an aldığı eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum.”

V2: “Yetersiz. Benim çocuğumuz deney yapmaya çok meraklı. Her şeyi yaparak öğrenmeyi seviyor. Okullardaki laboratuvarlar çok kısıtlı ve az malzeme var. Biz dışarıda ekstra aktivitelerle bu açığı kapamaya çalışıyoruz ama bunu yapması gerekenin okul olması gerektiğini düşünüyorum.”

V3: “Ben yetersiz buluyorum. Okuldaki öğretmenler diğer okullara göre daha ilgililer fakat çocuklara yetişemiyorlar gibi geliyor bana. Oğlumla sohbet ettiğimde bazen sorduğu sorulara öğretmenleri tarafından cevap

alamadığını duyuyorum. Bence öğretmenler daha donanımlı olmalılar. Bu yüzden yetersiz buluyorum aldıkları eğitimlerini.”

Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Üstün yetenekli çocukların eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlarını tespit etmek amacıyla sorulan soru “Üstün yetenekli çocukların eğitim sürecinde karşılaştığı sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Elde edilen verilerin analizinde, aynı velilerin birden çok soruna yer verdiği tespit edilmiştir. Genel olarak verilen cevaplar analiz edildiğinde, veliler çocuklarının eğitiminde sorun oluşturan durumların; okulun yetersiz donanıma sahip olması, okul dışı kurslara vb. gittiğinde diğer çocuklarla sosyalleşmelerinde iletişimsel sorunların yaşandığı ve eğitimlerinde zaman zaman öğretmenlerin yetersiz kaldıklarını vurgulamaktadırlar. Bunların her birine ek olarak çoğu velinin ortak fikri olarak eğitimlerinin, materyallerin ve daha en başında çocuklarının üstün zekalı olduklarının tespit edilmesinin dahi maliyetli olduğunun altı çizilmektedirler. Katılımcıların ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

V1: “Bu sorunların her biriyle karşılaştık diyebilirim. Okullar genel olarak donanımsız ve yetersiz. Bulduğumuz şehirde başka bir alternatifimiz yok. Bu nedenle elimizde olanla yetinmeye çalışıyoruz. Tabii ki daha önce gittiği normal okula göre daha iyi ancak bu çocukların ihtiyacına uygun değil. Ekipmanları, laboratuvarları yetersiz. Çocukların ihtiyacı karşılanmıyor. En başından beri arkadaşlarıyla olan iletişimde sorun yaşıyor. Yaşından daha ileri cümleler kurması bu çocukları farklılaştırıyor ancak bu konuda anne – baba olarak elimiz kolumuz bağlı gibi hissediyorum.”

V2: “Çok fazla sorun var aslında. Her çocukta olduğu gibi bizim de çocuğumuzun eğitiminde sorunlar var. Bizim çocuklarımızda karşılaşılan sorunlarda bazen çaresiz kalıyor olmak canımı acıtıyor. Arkadaşlarıyla olan sohbetlerini dinlediğimde bir süre sonra diğer çocukların yanından ayrıldığını görüyorum. Kendinin anlaşılmadığını hissediyor. Kendi gibi olan çocuklarla daha iyi anlaşılıyor olsa da genel olarak bu sorunla karşılaşıyoruz. Daha iyi okullara göndermeye, daha iyi eğitimler alması için çalışıyoruz. Ancak her geçen gün okul ve kurs ücretleri çok pahalı oluyor. Biz bunun için daha çok çalışmaya çalışıyoruz fakat bu seferde çocuğa yeterince zaman ayıramıyoruz. Okul tek başına zaten yetersiz.”

V3: “Öğretmenlerin öğrencileri tam olarak anlayamadığını düşünüyorum. Bizim kız da tam anlaşılamayınca içine kapanıyor. Okuldaki arkadaşlarıyla arası iyi. Okulda her materyal yok, biz evde bu eksiklikleri kapatmaya uğraşıyoruz. Bazı uygulamalar var akıllı telefonlarda, tabletlerde ama iyi uygulamalar da ücretli. Çocuğumu özel okula gönderiyorum. Üstüne bir de ek katkılarda bulunmaya çalışıyoruz ama ücretler sürekli artıyor ve karşılamakta güçlük yaşıyoruz.”

Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Üstün yetenekli çocukların eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara olası çözüm önerileri bulmak amacıyla sorulan soru “Üstün yetenekli çocukların eğitim sürecinde karşılaştığı sorunların üstesinden gelinmesi için neler yapılmalıdır?” şeklindedir. Elde edilen verilerin analizinde, devlet okullarının üstün yetenekli çocuklar için oluşturduğu okulların, kurumların, kursların sayısı artırılmalı ve tüm bu eğitim kurumları ücretsiz olmalıdır vurgusu yapılmaktadır. Okullar daha donanımlı ve daha çok materyalin çocuklara sunulması gerektiği belirtilmiştir. Katılımcıların doğrudan vermiş oldukları ifadeleri şu şekildedir.

V1: “Her çocuğun eğitimi önemli ve uğraş istiyor. Ancak bu çocukların ihtiyaçları daha farklı ve yaşlarına göre daha çok şeye meraklılar. Bunların giderilmesi için biz ailesi olarak çok uğraş veriyoruz ama her şey pahalı. Her şeyi deneyimlemek, görmek istiyor. Bunların çoğunu okul karşılamıyor çünkü okulda eksik malzeme çok. Biz aileler karşılamak zorundayız ama şu anki ekonomi de bunlar çok masraflı oluyor. Bu nedenle okullar daha donanımlı olsa ve bu çocuklara daha çok imkan sunulsa biz veliler daha çok rahatlayacağız.”

V2: “Üstün yetenekli olmayan çocukların olduğu ama özel iyi okullara baktığımda bizim çocuktan daha iyi eğitim alıyor gibiler. Bizimki de özel okulda ama o okullar neredeyse bizimkinin yarı katı. Daha iyi eğitim alsın istiyoruz ama o okullar pahalı diye gönderemiyoruz. Öğretmenler ilgiler, ellerinden geleni fazlasıyla yapıyorlar ama imkanlar kısıtlı kalıyor bir noktada. Daha da artsa materyaller. Tüm çocuklar ücretsiz faydalansalar bunlardan.”

V3: “Kızım ilçeden ile gidiyor okul için. Her gün neredeyse gidiş geliş iki saat sürüyor. Daha ortaokula giden bir çocuğun günün iki saatini yolda geçirmesi normal gelmiyor. Ancak ilçede gönderebileceğim üstün zekalı çocukların olduğu okul yok. Her yerde olsa bu okullardan. Biz daha kolay ulaşırsak çok daha rahat olacak.”

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmada elde edilen bulgular sonucunda, üstün yetenekli çocukların anne ve babaları ile yapılan görüşmelerin ve doldurdukları formlardan yola çıkacak olursak; aileler genel olarak üstün yetenekli çocuklarının eğitiminin yetersiz olduğunu düşünmekte. Çok az sayıda veli çocuklarının almış olduğu eğitimi yeterli bulurken onların da hoşnut olmadığı ve eksik buldukları çeşitli noktalar bulunmaktadır. Ebeveynler genel olarak; okulların yeterli donanıma sahip olmadığını, üstün yetenekli çocukların bulunduğu okulların Türkiye’de her şehirde kolay ulaşılabilir noktalarda

bulunmadığını, üstün yetenekli tanısının konulması için yapılması gereken uygulamaların çoğunun ücretli olmasını, bu ücretlerin de pahalı olmasını ve çocuklarının akranları ile aralarındaki iletişimde yaşanan sorunlardan dolayı eğitimlerinde de yaşadıkları olumsuzlukları vurgulamışlardır (Bildiren ve Uzun, 2007). Tüm bunlara ek olarak velilerin büyük bir çoğunluğunun öğrencilerin almış oldukları eğitimin maliyetli olduğu yönünde.

Katılımcıların içerisinde şu anda özel okulda okuyan ve üstün yetenekliler için oluşturulan devlet destekli okullarda eğitim alan çocuklar bulunmaktadır. Her iki gruptaki veliler de çocuklarının okullarda almış oldukları eğitimi yeterli bulmadıkları için ek destek almaktalar (kurslar, özel dersler, vb.). Özel okulda okuyan öğrencilerin eğitim masraflarına ek olarak kurs masrafları, ailelerin çocukları için ihtiyaç duydukları materyalleri temin etmesi vb. gibi pek eğitim gideri bulunmaktadır. Devlet destekli okullarda eğitimi sürdüren çocukların velileri de aynı şekilde çocuklarının eğitimlerini yetersiz gördükleri için kurslar, özel dersler, materyal temin etme vb. pek çok eğitim masraflarının olduğunu ve bunların da oldukça maliyetli olduğunu vurgulamaktalar. Velilerin ortak görüşü olarak, okulların daha donanımlı hale getirilmesi ve ailelerin çocuklarına ekstra temin ettikleri materyalleri devletin/okulların karşılaması gerektiği belirtilmiştir (Diezmann ve Watters, 2001). Çocukların üstün yetenekli olmalarının özelliklerinden biri olan; buldukları yaşın ilerisindeki düşünme tarzları başta olmak üzere kendilerinde bulunan özellikler nedeni ile diğer çocuklarla anlaşmalarında sorunların yaşanması, üstün yetenekli çocukların zaman zaman içlerine kapanmalarına ve kendilerini buldukları ortamdan uzaklaştırma eğilimine sokmaktadır. Aileler de bu konudan dolayı çocuklarının eğitiminin (özellikle üstün zekalı tanısı bulunmayan çocuklar ile karma yapıdaki eğitimlerde) yeterli verimi alamadıkları belirlenmiştir. Velilerin bir kısmı ise çocuklarının eğitim aldıkları kurumlardaki öğretmenlerin bazılarının üstün yetenekli çocuklar için yeterli olmadığı düşüncesindedir.

Sonuç olarak velilerin tamamı çocuklarının almış oldukları eğitimin tam anlamıyla yeterli olmadığı düşüncesindedir. Bu etkenler; ekonomik, materyal, okul, öğretmen, arkadaş, okulun donanımı vb. kaynaklı sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Aileler bu açıkları kapatmak amacıyla çocuklarına çeşitli ekstra katkılar sağlamak ancak bu durumda da maliyetin fazlaca arttığını vurgulamaktalar (Akarsu ve Mutlu, 2017).

Yapılan çalışmanın sonucunda aşağıdaki öneriler bulunmuştur:

- ✓ Üstün yetenekli çocukların buldukları okulların donanımının, öğrenci, veli ve öğretmenler ile görüşerek öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda uygun bir biçimde artırılması gerekmektedir.
- ✓ Üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarına uygun olacak biçimde materyallerin okul tarafından temin edilmesi gerekmektedir.
- ✓ Üstün yetenekli çocukların ihtiyaç duydukları kurslar ve sosyal becerilerini geliştirmelerini geliştirecekleri uygun ortamlar yaratılmalıdır.
- ✓ Üstün yetenekli çocukların okullarının az sayıda olmasından dolayı veliler ve öğrenciler ulaşım problemi yaşamaktadırlar. Bu bağlamda da gerekli sorun tespit edilerek, üstün yetenekli öğrencilere yönelik okul sayısının artırılması ya da ulaşım problemlerine çözüm yolları aranması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, Ö., & Mutlu, B. (2017). Üstün yetenekli çocukları anlamak: Çocukların sosyal ve duygusal sorunları. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 112-116.
- Ataman, A. (1996). Üstün zekalı ve üstün özel yetenekli çocuklar, eğitimimize bakışlar. Edt. İ. Fındıkçı, *İstanbul: Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları*.
- Barton, J. M., & Starnes, W. T. (1989). Identifying distinguishing characteristics of gifted and talented/learning disabled students. *Roepers Review*, 12(1), 23-29.
- Berger, E. (2006). Raising kids with character: Developing trust and personal integrity in children. Rowman & Littlefield.
- Bildiren, A., & Uzun, M. (2007). An identification study for gifted students. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi-Pamukkale University Journal of Education*, (22), 31-39.
- Bilgili, A. (2000). Üstün yetenekli çocukların eğitimi sorunu-sosyal sorumluluk yaklaşımı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(12), 59-74.
- Celkan, H. Y. (1991). Beşeri kültürün temel ögesi aile. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Crocker, T. (2004). Underachievement: is our vision too narrow and blinkered?'Fools step in where angels fear to tread'. *Gifted*, (131), 10-14.
- Çelikten, Y. (2017). Üstün yetenekli çocuklar ve BİLSEM. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(3).

- Diezmann, C., Watters, J., & Fox, K. (2001). Early entry to school in Australia: rhetoric, research and reality. *Australasian Journal of Gifted Education*, 10(2), 5-18.
- Diezmann, C. M., & Watters, J. J. (2001). The collaboration of mathematically gifted students on challenging tasks. *Journal for the Education of the Gifted*, 25(1), 7-31.
- Ergün, M. (1992). Eğitim ve toplum (Eğitim Sosyolojisine Giriş), *Ocak Yayınları*, 2. Baskı, Ankara.
- Farmer, D. (Ed.). (1993). Gifted children need help?: A guide for parents and teachers. *NSW Association for Gifted & Talented Children*.
- Hewitt, P. L., Flett, G. L., & Ediger, E. (1996). Perfectionism and depression: Longitudinal assessment of a specific vulnerability hypothesis. *Journal of Abnormal Psychology*, 105(2), 276.
- Karakuş, F. (2010). Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 127-144.
- Kesner, J. E. (2005). Gifted children's relationships with teachers. *International Education Journal*, 6(2), 218-223.
- Krause, K., Bochner, S., & Duchesne, S. (2003). Educational psychology for learning and teaching. Thomson. Victoria.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2016). Bilim ve sanat merkezleri yönergesi, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf (10.10.2021)
- Özsoy, Y., Özyürek, M., & Eripek, S. (1998). Özel eğitime giriş. Ankara: Karatepe Yayınları, 8-9.
- Passow, A. H., Mönks, F. J., & Heller, K. A. (1993). Research and education of the gifted in the year 2000 and beyond.
- Yeung, A. S., Chow, A. P. Y., Chow, P. C. W., & Liu, W. P. (2005). Self-concept of gifted students: The reddening and blackening effects. Online submission.